

Det 26. Nordiska Ikonografiska Symposiet

Deltagarna utanför Sakshaug kyrka, Trøndelag, Norge. Stående fr.v.: Morten Stige, Lisa Nyberg, Justin Kroesen, Fred Andersson, Stefan Kubn, Thomas W. Lassen, Marianne Vedeler, Annette Landen, Kristian Reinfjord, Guðrún Harðardóttir, Carsten Bach-Nielsen, Marianne Hermann, Lars Nylander, Kersti Markus, Martin Wangsgaard Jürgensen, Åsa Ringbom, Poul Grinder-Hansen, Jan Svanberg, Nina Aldin Thune, Øystein Ekroll, Margrethe C. Stang, Susanne Kaun, Line M. Bonde, Elisabeth Andersen. Sittande fr.v.: Ingrid Lunnan Nødseth, Marte Haug Helleland, Lars Berggren, Mia Åkestam, Ebbe Nyborg, Margareta Kempff Östlind. På bilden saknas Margrete Syrstad Andås, Linn Willetts Borgen, Ragnhild M. Bø och Kaja M. H. Hagen. Foto Justin Kroesen.

I slutet av den för våra breddgrader extremt långa och varma sommaren 2018 möttes återigen de nordiska ikonograferna till ett fyra dagar långt symposium (30.8–2.9.2018). Som många av ICO:s läsare re-

dan vet arrangeras dessa symposier sedan 1968 vartannat år i ett av de nordiska länderna enligt ett rullande schema, och nu – exakt 50 år efter det första – samlades vi i Norge, närmare bestämt i Trondheim och

Symposiedeltagarna besökte NTNU Vitenskapsmuseet, där det gavs utmärkt tillfälle för närstudium av bl.a. medeltida skulpturer i kyrkosamlingens magasin. Foton av Lars Berggren, s. 58–64.

Stiklestad. Symposiets tema var *Bilder i Norden ca 900-1700*. Med detta breda tematiska anslag var det arrangörernas mål att deltagarna skulle fokusera på de nordiska ländernas gemensamma historia, på den nordiska gemenskapen, och fånga upp frågeställningar som: Vad är det "nordiska" i vår kultur? Hur synliggörs den gemensamma nordiska historien i dess olika skeeden i konst och arkitektur? Finns det dekorativa och ikonografiska fenomen som är särpräglade för våra nordiska regioner, eller finns det exempel på ett förmodernt bild-

språk som kan sägas framhäva det lokala och speciella i kontrast till det nordiska?

De 35 deltagarna kom från alla de nordiska länderna, inklusive Estland; att även Island denna gång var representerat glädde oss särskilt. För de utmärkta arrangemangen svarade Margrete Syrstad Andås, Ingrid Lunnan Nødseth och Margrethe C. Stang, alla tre från NTNU (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet) i Trondheim. Vid utfärderna och besöken i kyrkorna var Øystein Ekroll (från Nidaros domkirkes restaureringsarbetare) en ut-

märkt guide och bottenlös informationskälla. Morten Stige visade kunnigt och välinsatt Værnes kirke.

Symposiet inleddes i Trondheim, torsdagen den 30:e, med besök och guidning i Museet i Erkebispegården (med stensamling från Nidarosdomen, romansk och gotisk skulptur) och besiktning av domkyrkans exteriör och interiör under sakkunnig ledning av Margrete Syrstad Andås. Efter en stärkande lunch i domkyrkans besökscentrum Kafé To Tårn, förflyttade vi oss till NTNU Vitenskapsmuseets kirkesamling och *byutstillingen* i Suhmhuset. Vitenskapsmuseet gav oss tillträde till kyrkosamlingens magasin, vilket gav möjlighet att på mycket nära håll studera den stora mängden skatter som inte visas för allmänheten (se bild på föregående sida).

En chartrad buss tog oss senare på eftermiddagen till Stiklestad. Resten av symposiet skulle nämligen äga rum på platsen där det berömda slaget utkämpats 988 år tidigare. Där har nu uppförts ett kulturcentrum (Stiklestad Nasjonale Kultursenter og Stiklestad Hotell) med passande symposielokaler, utmärkta rum att sova i – och en förträfflig restaurang.

Klockan 18 samma kväll inledde Margrethe Stang det välfyllda programmets serie av 29 föredrag, fördelade på olika sessioner under rubrikerna: "Det nordiska", "Nordens ornamentik", "Nordens helgon", "Nordiska eliter", "Det lutherska Norden",

Att komma tillräckligt nära kyrkornas intressanta utsmyckning för fotografering är inte alltid så lätt. Fyra av symposiedeltagarna vid Stiklestads kyrka.

"Centrum och periferi". Beträffande de enskilda föredragen, se förteckningen nedan, s. 62–64. Två av dem – Justin Kroesens, Susanne Kauns & Elisabeth Andersens – publiceras i utvidgad och bearbetad form i detta ICO-nummer.

På schemat stod naturligtvis också besök av platser utanför konferenssalen. Så avslutades fredagen först med ett besök i den intilliggande Stiklestad kyrka, och därefter fortsatte kvällspromenaden till ett ortodox och ett katolskt kapell, båda trä-

byggnader av senare datum. Avslutningsvis bestogs den lilla höjden med den s.k. Olavsstøtta, monumentet som 1807 restes till minne av slaget vid Stiklestad och "Kong Olaf Haraldsen, kaldet den hellige".

Lördagens många och långa sessioner avslutades med en allmän diskussion och Margrethe Stang sammanfattade symposiets olika temata och diskussionspunkter. Vid det allmänna mötet som följde beslöts att föredragen från symposiet publiceras i ICO, och konstaterades att för arrangemanget av nästa symposium – det 27. – står Finland.

Lars Berggren rapporterade om ICO – *Ikonomographisk Post*, vars redaktionskom-

mitté haft sitt möte föregående kväll, och nu utsåg som brukligt de församlade ikonograferna ledamöter i ICO:s redaktionskommitté för de kommande två åren enligt följande: Martin Wangsgaard Jürgensen och Søren Kaspersen (Danmark), Merike Kurisoo och Kersti Markus (Estland), Lars Berggren och Annette Landen (Finland), Ragnhild Bø och Margrethe C. Stang (Norge), Stina Fallberg Sundmark och Eva Lindqvist Sandgren (Sverige).

Den traditionellt avslutande festmiddagen avhölls mycket stilenligt i Stiklestads stora *gildehall* – byggt som ett vikingatida långhus där de olika rätterna tillagades över öppen eld i hallens mitt – under överinse-

ende av en kvartett bjärt bemålade asagudar i husets bortre kortända. Arrangörerna harangerades i taktal av de olika deltagarländernas representanter och det skälades för ett lyckat, stimulerande och väl genomfört symposium.

Den sista dagen, söndagen, ägnades helt åt exkursion till medeltidskyrkor i Trøndelag: Mære, Hustad, Sakshaug och Værnes utgjorde programmet. Ekroll guide på bussturen genom det solbelysta landskapet. Som vanligt introducerades de valda kyrkobyggnaderna sakkunnigt, liksom deras interiörer och inventarier. Helheter och detaljer studerades, diskuterades och fotoferades. Störst intryck gjorde kanske de

groteska maskerna, rester av den ursprungliga takstolens 1100-talsdekor, i Mære.

Lunch intogs i den högt belägna restaurangen Øyna Parken (Inderøy), med en bedövande vacker, milsvid utsikt över det landskapet (bild s. 64). Symposiets sista gemensamma programpunkt var Værnes kyrka, som initierat demonstrerades av Stige. Därefter styrde bussen först mot den närbelägna flygplatsen, där de luftburna resenärerna tog farväl, och sedan mot Trondheim, där merparten av de resterande fortsatte hemåt på räls eller asfalt.

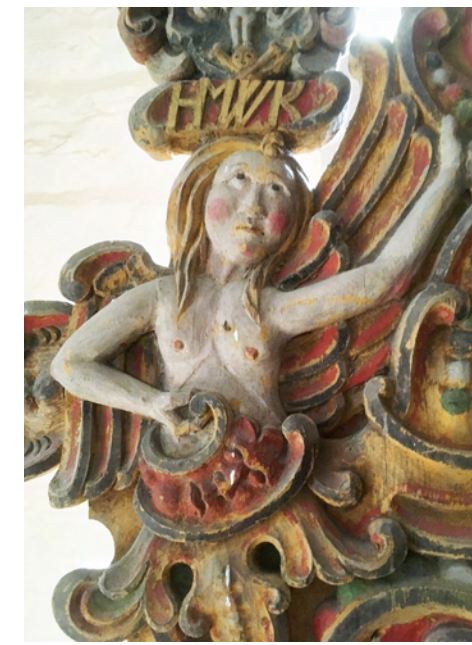
Lars Berggren & Annette Landen

Sakshaug gamla kyrka i Inderøy, från 1100-talet, restaurerad 1926–1958.

Interiör från Stiklestads gildehall, då långhuset och maten presenteras för symposiedeltagarna.

Sakshaug gamla kyrka, detalj av altartavlan från 1600-talets mitt.

I Nidarosdomen: Margrete Syrstad Andås introducerar domkyrkan för symposiedeltagarna.

Föredrag, alfabetiskt ordnade efter föredragshållare

Elisabeth Andersen (Norsk institutt for kulturminneforskning, NIKU, Oslo): Svevende dåpsengler i Norden

Carsten Bach-Nielsen (Kirkehistorie, Aarhus Universitet): Illustrerede, lutherske præsterækketavler mellem Slesvig og Nordnorge

Lars Berggren (Konstvetenskap, Åbo Akademi): Pietro da Cortona, Urban VIII och evigheten

Line M. Bonde (Kirkehistorie, Vitenskapelig Høyskole, Oslo): Hvad betyder 'romansk' egentlig i en skandinavisk kontekst? Når stilhistorie, periodeafgrænsninger og historiografi kolliderer

Linn Willetts Borgen (Institutt for arkeologi, konservering og historie, Univ. i Oslo): "Til Guds æris Forfremmelse" – Lokalt og nordisk i Kvernes stavkirkes etterreformatoriske interiør

Øystein Ekroll (Nidarosdomen, restaureringsarbejder): Restaureringa av Stiklestad kyrkje 1928–30: Transformasjon til nasjonalt monument (utanför och i kyrkan)

Poul Grønder-Hansen (Nationalmuseet, København): Frederik 2. af Danmark-Norge og Erik 14. af Sverige. Fætre og fjender med kunsten som kampplads

Kaja M. H. Hagen (Teologi, Univ. i Oslo): Til Guds æres, kirkens beprydelse og en ærlig ihukommelse. Om minnetavler i norske kirker og museer

Guðrún Harðardóttir (University of Iceland, Reykjavík): Speculation on architectural elements in some 14th century bishops' seals in the Nidaros archdiocese

Marianne Hermann (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU, Trondheim): Fragmenter til besvær. Norske og islandske middelalderske manuskriptfragmenter fra Den arnamagnæanske samling

Martin Wangsgaard Jürgensen (Danmarks kirker, København): Alle elsker Olav. Nogle overvejelser omkring Olavskulten i senmiddelalderen.

Susanne Kaun og Elisabeth Andersen (NIKU, Oslo): Skyggemaleri – en typisk nordisk dekor?

Margareta Kempff Östlind (Konstvetenskap, Stockholms univ.): Attributet – det nödvändiga hjälpmedlet vid bildtolkning

Mære kyrka (1150–1200), lejonhuvud i trä, avslutning av stickbjälke.

Justin Kroesen (Cultural History, University Museum of Bergen): Forms of Survival of Medieval Church Art in Lutheran Germany and Scandinavia

Stefan Kuhn (Cultural History, University Museum of Bergen): Norwegian medieval church art in a European perspective: the churches of Røldal, Urnes and Årdal

Thomas W. Lassen (Middelalderarkæolog, Sørup): Islandske drikkehorn som fællesnordisk identitetsobjekt

Kersti Markus (Konstvetenskap/Historia, Tallinn Univ.): Nordiske eliter – Militia Christi i en nordisk kontekst

Lisa Nyberg (Kulturskolan, Lund): Från vårdande snok till ondsint drake. En nordisk metamorfos

Carsten Bach-Nielsen presenterar lutherska prästlängdstavlor.

Symposiedeltagarna beundrar utsikten över Trondheimfjordens inre del från Øyna Parken, Inderøy.

Ebbe Nyborg (Danmarks kirker, København):

Skandinavisk træsulptur i 1200-tallet. Den danske skole og dens indflydelse nordud

Lars Nylander (Hälsinglands museum, Hudiksvall):

Senmedeltida träskulptur i periferin. Ikonografi, stil, spridning

Ingrid Lunnan Nødseth (Kunst- og medievitenskap,

NTNU, Trondheim): Alteret i kontekst: Liturgiske tekstiler i Nordens kirkerom i senmiddelalderen

Kristian Reinjfjord (Anno museum, Domkirkeodden, Hamar): Aula Mirabilis: geistlige eliters transnasjonale hallbygninger i Skandinavia

Åsa Ringbom (Konstvetenskap, Åbo Akademi): "Primitiva" kalkmålningar i Finströms kyrka?

Margrethe C. Stang (Kunst- og medievitenskap, NTNU, Trondheim): Hva er det nordiske?

Norden som kategori i førmoderne visuell kultur

Morten Stige (Byantikvaren, Oslo): De gyllne fløyene – Et nordisk aristokratisymbol

Jan Svanberg (Konstvetenskap, Stockholms univ.): Kulten av den heliga Birgitta under medeltiden

Nina Aldin Thune (Bergen): Helbredende helgener, Katarina av Vadstena, Olav den hellige og andre helgener

Marianne Vedeler (Kulturhistorisk museum, Univ. i Oslo): Billedvevene fra Oseberg og voldsestetik i vikingtiden

Mia Åkestam (Konstvetenskap, Stockholms univ.): Sankta Anna Hjälp – Fogdöbonadens texter och bilder. Diskussion och frågor